

הקטרה וחביבה מצוה בשעתה

איתא בגמ' (פסחים סח:), "והקטר חלביו [דוחין את השבת]: תניא, אמר רבי שמעון בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואברים ופדרים כשרים כל הלילה ואין ממתנים להם עד שתחשך". וצריך להבין הדין דחביבה מצוה בשעתה, ולכאור' צריך להבין קודם גדר הקטרת חלבים ואברים מה היא, ומה זמנה, והאם יש לה זמנים שונים.

הגמ' והראשונים (משנה ברכות ב.) מניחים כדבר פשוט שהקטרה כשרה ביום, ועיין גמ' יומא לג:, "וקטורת לאברים דתניא יוקדם דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בקר אחד בלבד", ומבואר בגמ' דכתיב "בקר" גבי הקטרה, והאבני נזר (או"ח סי' כ"ג) מסביר שלומדים מהפסוק (במדבר כח:ד), "את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים", 'תעשה' לרבות הקטרה. וזה מלמד דכשר ביום, ויש עוד דרשה ללמד שהקטרה כשרה גם בלילה, (ויקרא ו:ב), "צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו", דלומדים מן 'היא העולה' דכשר הקטרה כל הלילה. ועיין משנה מגילה כ: דהקטרה ביום, והקטר חלבים ואברים בלילה, ורש"י מסביר דהקטרה ברישא קאי על קמיצה, ובפשטות כך צריך לומר דאי לאו הכי יש סתירה בין הרישא לבין הסיפא. אך הקושי היא שמבואר במשנה דהקטר חלבים ואברים הם בלילה, והא כשרה ביום. עיין מאירי (שם) ותוס' (מנחות עב. ד"ה אף לילה) שכוונת המשנה היא דהקטר חו"א אף בלילה, אך הרשב"א כתב דדוקא בלילה וצע"ג בדבריו, ובהמשך ננסה בע"ה להציע יישוב לדבריו.

נחלקו הראשונים אם הדין דהקטרה כשרה בלילה הוא דיכול להתחיל ולעשות הכל בלילה, או רק שאם התחיל ביום אפשר להמשיך בלילה. הגמ' (יומא כב.) אומרת דלא תקנו פייס לתרומת הדשן כיון דלא חשיבא דעבודתה בלילה, והגמ' שואלת והלא הקטרה דגם כן בלילה תקנו פייס? ומתוצת, "סוף עבודה דיממא היא". ונחלקו הראשונים בפירוש הך תי', הריטב"א כ"י מסביר דכל הדין דיכול להקטיר בלילה הוא היכא דכבר התחיל ביום, הריטב"א (הנדפס בשם הריטב"א) אומר דכיון דזריקת דמו היה ביום, חשיב סוף עבודת יממא, ועיין רש"י שם שגם הסביר כן דכיון דעבודת הקרבן נגמר ביום, ומשמע דאין

צורך להתחיל ההקטרה עצמה ביום. ועיין רש"י ברכות ב. דגם נקט הכי
 דהקטרה כל הלילה, "של קרבנות שנוזק דמן ביום", ולא הזכיר שצריך להתחיל
 הקטרתן מביום. ועיין בכנסת ראשונים זבחים דף פ"ו בשם רבינו הלל שאינו
 כשר אלא אם התחיל ביום,¹ ועיין מהר"ם חלואה פסחים ב: דגם הבין הכי
 דצריך להתחיל ביום.

ועיין בגמ' (תענית טו): דאנשי משמר מותרין לשתות יין בלילות אבל
 לא בימים ואנשי בית אב לא ביום ולא בלילה, ונחלקו הראשונים בסיבת התקנה,
 הרמב"ם (פ"א הל' ביאת מקדש ה"ו) הסביר דכל החשש היא שלמחר עדיין יהו
 בשכרותם, "ואנשי בית אב של אותו היום אסורים לשתות בין ביום בין בלילה
 שמא ישתה בלילה וישכים לעבודתו ועדיין לא סר יינו מעליו". והראב"ד השיג
 והסביר שחוששין שמא יקטירו הקטרות בשכרותם, (ולקמן נסביר אמאי
 הרמב"ם לא פירש כן). ועיין רש"י תענית שם שהסביר, "לפי שהיו מעלין כל
 הלילה אברים ופדרים שפקעו מעל המזבח, אי נמי לא גמרו ביום גומרים בלילה
 וכו'", ואינו ברור כוונת רש"י "לא גמרו ביום" אם קאי על הקטרה זו וסובר
 כשיטות שסוברים שצריך להתחיל ביום, או דכוונתו רק שלא גמרו כל החלבים
 ואברים ולכן צריך לעשות אלו בלילה, ולפי שיטת רש"י לעיל היינו אומרים
 דלשיטתו אינו צריך להתחיל ביום, אך כבר מצאנו רש"י (במנחות עב. ד"ה
 ולהקטיר חלבים) שסובר דצריך להתחיל ביום ("מה שמתעכל מן המזבח מחזיר
 כל הלילה"), ונמצא לפי זה דשיטת רש"י סתרי אהודי, (ובהמשך ננסה ליישב
 שיטת רש"י בע"ה)².

ועיין בתורה שלמה ויקרא פרק ו' פסוק ב' (עמוד קל) שמביא מדרש
 שדורש הפסוק לעיל שממנו לומדים דכשר בלילה לומר דההכשר בלילה אינו
 אלא אם התחיל ביום, וזהו המקור לשיטות דלעיל שסוברים הכי. אך לכאן קשה
 לפי שיטות אלו איך ניתן לפרש הגמ' שלנו בפסחים סח:, דבפשטות הגמ'
 אומרת דממה דהקטרה ביום דוחה שבת רואין כמה חביבה מצוה בשעתה, אך
 לפי שיטות אלו, על כרחך צריך להתחיל ההקטרה ביום מדין ההקטרה עצמו
 דאם אינו מתחיל ביום יהא פסול להתחיל בלילה, ואין ראייה דהוא משום

¹ רבינו הלל מוכיח כן מהמשנה מגילה כ: שהקטרה ביום, אך כבר ראינו לעיל שהמשנה בסיפא
 אומרת דהקטרה כל הלילה ומשום כך הוצרך רש"י לפרש דהרישא קאי על קמיצה, וצע"ג איך
 ר' הלל הבין את המשנה.

² אך יש להעיר שיש דיון בפירושו רש"י על מס' תענית אם באמת הו"י רש"י, ועיין במהר"ץ חיות
 ריש מס' תענית.

חביבה מצוה בשעתה. אלא נראה שצ"ל דהם הבינו שהראיה של הגמ' היא שלא רק התחילו ביום אלא גם גמרו ביום ומזה רואין כמה חביבה מצוה בשעתה.

אך קשה לומר שמזה רואין כמה חמב"ש, דלכאו' היינו אומרים דאחר שצריך לדחות שבת להתחיל אפשר לדחות שבת גם לגמור, וכן מוכח מהגמ' מנחות עב. (ונחזור לזה בהמשך), שכל הדין דהקטרה דוחה שבת אינו אלא משום דשחיטה כבר דחתה את השבת. אבל אפשר שתי' זה נכון, ונראה שצריך שניהם, שכבר דחה שבת וגם חמב"ש, ואם כן לא היינו דוחין שבת לגמור כל ההקטרה אי לאו דחמב"ש. ואף דזה שלא כפשטות הגמ' לכאו' צ"ל הכי לפי ראשונים אלו. אך עיין בהערותיו של הגרמ"מ כשר (תורת שלמה, ועיין שם שהוא גם מביא העמק שאלה וכמה מקורות לזה) דהבין במדרש דלא רק שמותר להתחיל ביום ולגמור בלילה, אלא שכן צריך לעשות לכתחילה, דיש מצוה שיהא הקטרה על המזבח כל הלילה, ואם כן צע"ג לפי"ז הלימוד דחמב"ש בגמ' שלנו בפסחים, דמדין הקטרה עצמו צריך להתחיל ביום ולהשארם שם כל הלילה ואם כן איך רואים דחמב"ש, ולכאו' צע"ג לפי שיטה זו. אך עיין בתורה שלמה שם עמוד קכ"ט שהביא תורת כהנים כעין מדרש זו אבל מוסיף שכל דין זה שצריך להתחיל ביום ולגמור בלילה אינו אלא אם לא עשו הכל ביום, זאת אומרת, דלכתחילה צריך לעשות הכל ביום, אך אם לא עשה ביום אז אפשר להתחיל ביום ולגמור בלילה, ואם עושים כן אז לכתחילה משאירים אותם כל הלילה, ולפי זה אפשר לומר כהתי' שאמרנו, דהחידוש הוא דגומרים ההקטרה ביום, משום דחמב"ש.

וצריכים להבין מה הדין דחביבה מצוה בשעתה, דלכאו' מזה משמע דיש זמנים של הקרבן, אבל אם אמרינן שהקטרה כשרה ביום ובלילה מה הפשט שעושים ביום דחביבה בשעתה, והלא בלילה גם הוי שעתה?

ויש לומר דכיון דהקטרה היא חלק וחיוב מהקרבן (נחזור להוכיח אמאי אנו מניחים כן) ואיירי כאן בקרבן פסח שמצותו ביום י"ד אז שפיר אמרינן דאע"ג דמדין הקטרה אפשר לעשותו כל הלילה, כיון שהיא חלק מהקרבן פסח עדיף לעשותו בזמן הפסח. ונראה שכן הבין הגרי"ז (בחי' הגרי"ז תמורה יד).³

³ עיין שפת אמת סט. שכוונתו אינה ברורה לגמרי, אבל אפשר שהוא גם מבין בדרך זו. שהגמ' שם אומרת שלפי ר"א מכשירי מצוה דוחין שבת, ובשלב אחת הגמ' רוצה ללמוד דמה הכשיר מצוה שלאחריו דוחה שבת הכי נמי הכשיר מצוה שלפניו. ותוס' שם פירש דקאי על הקטרה (נגד רש"י). והשפת אמת שואל דהקטרה דוחה משום דהכשיר מצוה דוחה שבת, ל"ל טעמא דחביבה מצוה בשעתה? ואז הוא שואל עוד, ד"דבאמת טעם ר"ש חביבה מצוה בשעתה צריך

שהקשה על הרמב"ם איך כתב הרמב"ם שחביבה מצוה בשעתה כדין כללי שבכל קרבן משתדלין להקטיר ביום ואפי' לדחות שבת, דהא "זה לא שייך כי אם לקבוע לו זמן אבל לקרבן יחיד שאין קבוע לו זמן למה לא יקטירו לכתחילה בלילה ולא שייך בזה חביבה מצוה בשעתה כיון שאין לו זמן קבוע, ומאי נפק"מ בין היום והלילה, ומדבריו דסתם משמע שכל הקרבנות כן וצ"ע, וגם ממה שכתב זה בהלכות מעה"ק ולא בתמידין ומוספין ג"כ מוכח דשייך זה בכל הקרבנות, וצ"ע". ונראה שדבריו מבוססים על ההנחה שהעדיפות של מצוה ב"שעתה" היא שיש לקרבן זה זמן קבוע, ונראה להסביר דבריו כמ"ש.⁴

אך לפי השיטות (לפחות הרמב"ם ואפשר דאחרים נמי כפי שנראה בהמשך), שלא כהגרי"ז שמבינים שחמב"ש שייך לכל קרבנות ולא רק לקבוע להם זמן אי אפשר לומר הכי. ונראה שדרך שני להבין היא שחמב"ש הוא כעין הא דזריזין מקדימין למצוות, ולכן אע"פ שמצוות הקטרה היא בין ביום ובין בלילה יש עדיפות לעשותו ביום כדי למהר בעשייתו. אך יש בזה חידוש גדול. דיהא זריזין דוחה שבת. אבל באמת כבר מצינו שיטה כזה, עיין תוס' שבת קל. ד"ה ר"א אומר, שבמילה בשבת מביאים הכלי לתינוק ולא התינוק לכלי אע"ג דבהבאת הכלי לתינוק יש איסור דאו', ובתינוק לכלי אינו אלא איסור דרבנן, כיון ד"דשרי ר"א דרך רשות הרבים דהוי דאורייתא כדי למהר המצוה אף על פי שיכול לעשות [בענין] דליכא אלא איסורא דרבנן". ועיין בתוס' הרא"ש שם,

ביאור כיון דזמן הקטרה כל הלילה היא מאי הוי בשעתה? והוא מתרץ שזה גופא כוונת הגמ' שהגמ' דוחה לימוד זה כיון דבהכשיר שלאחריו כבר דחתה שחיטה, והשפ"א אומר, "דחביבה מצוה שכבר נעשה דהיינו שחיטה וזריקה דהיא עיקר המצוה שוב גם מכשירין דידה דוחין השבת". ואינו ברור לי כוונתו אבל יתכן דדומה לדברינו בשיטת הגרי"ז.

⁴ ולכאור' יש לשאול על מהלך זה הלא המשנה אומרת דצלי אינו דוחה שבת ורש"י מפרש דאפשר משתחשך, וקשיא דלמה לא אמרינן חביבה מצוה בשעתה דכיון שהצלי היא חלק מהקרבן פסח ומצות הפסח היא ביום יחיד דוחה שבת כמו הקטרה? ונראה לומר דהגרי"ז אול לשיטתו מחי' הגרי"ז זבחים ט. שצלי אינו דין במצות הקרבת הפסח אלא דין במצות אכילת הגברא, ומצות אכילה היא בלילה, ואם כן אתי שפיר דלא אמרינן שצלייתו דוחה שבת, [אך דבריו לכאור' מוקשים מהגמ' פסחים ע. גבי שיטת בן תימא דחגיגת י"ד הוקש לפסח ואינה נאכלת אלא ליום ולילה (ודלא כשאר חגיגות שנאכלין לשני ימים), והגמ' אומרת דבן תימא גם לומד מהיקש זה דאינה נאכלת אלא צלי, ואז הגמ' שואלת אם לומדים שאר דיני פסח לחגיגת י"ד גם כן או לא, וד"ל, "כי אקשיה רחמנא לפסח למידי דאכילה אבל לכל מילי לא, או דלמא לא שנא וכו'". ולכאור' רואים שהגמ' הבין דיש אותו הגדר של דין דאינו נאכל אלא ליום ולילה והדין דצלי דשניהם הם דינים באכילה, וצ"ע בדברי הגרי"ז.]

“ואע”פ שיש בו חילול שבת, משום חיבובי מצוה”, ויש לדייק בלשונו דמשום “חיבובי מצוה” ואפשר שכונתו לסוגיין.

ואגב יש להעיר דאם דוחין שבת משום חביבה מצוה בשעתה, לכאור' צריך לומר שזריזין אינו כסייג שמא ישכח או יטרד ולא יעשה המצוה, אלא הוא דין באופי העשייה ובעצם המצוה, עיין במאירי (ביומא כח:), פסחים קיב., פסחים ד., הוריות י:), שלכאור' מבין שהוא משום שמא יתרשל מלעשות. אולם עיין רש”י מגילה כ: שמשמע מלשונו שיש הו”א שזריזין יעכב את המצוה, וא”כ ע”כ אינו משום סייג אלא חלק מהמצוה.⁵ ועיין דברי יחזקאל סי’ י”ב אות ד’ שהבין שהוא חלק מהמצוה וז”ל, “וע”כ מוכח מכאן דהקדמת מילה הוא חלק מגוף המצוה, ואע”פ שחיובה אינה אלא מצד זירוז לבד מ”מ חביבה מצוה בשעתה לדחות את השבת. וכיו”ב אמרינן במנחות (דף ע”ב ע”א) בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה לענין הקטר חלבים בשבת אע”פ שכשירין כל הלילה יעו”ש”. ועיין שו”ע או”ח כה: א שמניחים טלית ואחר כך תפילין דמעלין בקודש ואין מורידין, אך אם היה תפילין מזומנים בידו ולית ליה טלית לפניו אין צריך להמתין עד שיהיה לו טלית, אלא מניח התפילין קודם.⁶

אך קשה דלכאורה צ”ע בשיטת תוס’ ותוס’ הרא”ש דזריזין דוחה שבת דעיין בגמ’ מנחות עב: דדוקא בהקטרה אמרינן דחמב”ש לדחות שבת כיון דכבר דחתה שחיטה את השבת. ואם כן צ”ע גבי מילה איך דוחין שבת על ידי זריזין/חביבין דליכא שם דחייה מקודם. וגם קשה על הדברי יחזקאל שמנסה להביא משם ראייה דחמב”ש דוחה שבת כזריזין. וליישב דברי תוס’ ותוס’ הרא”ש אולי י”ל דחלוק דין מכשירי מילה אליבא דר”א מקצירת העומר, דבמכשירי מילה לא בעינן להא דכבר דחתה את השבת משום דר”א אית ליה

⁵ אגב, לפי זה יש גם כן ריוח בגמ’ פסחים קה: דלא אמרינן דחמב”ש (ולפי הבנה זו, היינו נמי זריזין) להבדיל מיד אחר שבת דלא להי עליו כטונא (כלומר, שלא יראה דשבת הוי עליו כמשאוי), ולהבנה שזריזין היא סתם שמא לא יעשה צריך לומר שהחשש שיראה עליו כטונא יותר חשוב מזריזין, אך לפי הבנה זו שזריזין היא דין באופי הקיום, הפשט הוא שבעצם הדין של זריזין, אם נראה עליו כטונא אז זה פוגע באופי עשייתו ולא מעלה אותו, ואם כן מדין זריזין עצמו יש חיוב שלא לעשות מיד, וכעין דברי המאירי בפסחים ד. שמסקנת הגמ’ דאור הנר יפה ואנשים מצויים בבתיהם אינו דחיית ההו”א של זריזין אלא שהם גם מדין זריזין, ולפי דברינו א”ש.

⁶ עיין לעיל הערה 3 ששאלנו אמאי לא אמרינן דצלייתו דוחה שבת דחמב”ש, והסברנו שם לפי הבנתנו הראשונה, אך לפי הבנה זו דחמב”ש היא כעין זריזין צ”ע אמאי לא אמרינן דחמב”ש. אלא אם אמרינן דאין שום ממשות למעשה הצלייה והדין היא רק שצריך לאכול קרבן צלוי, וגם צריך להניח שלא יהא זריזין בדין כזה, וצ”ע.

ילפותא דמכשירי מילה דוחין את השבת, משא"כ לפי ההו"א בגמ' מנחות לא ידעינן דקצירת העומר דוחה שבת כלל, וכן בהקטרה, ליכא ילפותא דהקטרה דוחה שבת, וידעינן רק דעבודה דוחה שבת, ולכן בעינן בהו דכבר דחתה שבת אצל שחיטה.

ואולי יש להביא ראיה לזה, דהנה משמע מדברי תוס' דס"ל דמכשירי מילה דוחין את השבת בתורת דחוייה, אבל אי הוו דחי מתורת הותרה, לא היה קשה להם כלל למה מביאין הסכין אצל התינוק ולא התינוק אצל הסכין, ולכאור' מוכח מזה דאין הפי' דחביבה מצוה בשעתה דוחה את השבת, דא"כ גם אם שבת הותרה אצל מכשירי מילה, היו צריכים לפרש משום חביבה מצוה בשעתה. ולא דמי להא דהקטרה דשם ההקטרה אינה דוחה את השבת אלא משום דחביבה מצוה בשעתה, ובזה בעינן נמי התנאי של הגמ' במנחות שכברדחתה שבת אצל שחיטה, שאין ההקטרה מצד עצמה דוחה את השבת אלא משום חביבה מצוה בשעתה. ולפי זה, מיישוב שיטת תוס' ותוס' הרא"ש אבל נפלה ראיית הדברי יחזקאל מהא דזריזין מקדימין דוחה את השבת, דע"כ זריזין מקדימין הוא חלק מגוף המצוה, די"ל דלא הוי חלק מגוף המצוה ומ"מ דוחה שבת לאו משום עדיפות בגוף המצוה אלא משום דמכשירי מילה דוחין את השבת.⁷

הקושי בהבנה זו שזריזין שווה לחביבה מצוה בשעתה היא שלכאור' אין לומר דזריזין וחמב"ש הם אותו דבר ממש, דאם כן אמאי צריכים שתי דרשות, דלומדים חמב"ש מ"עולת שבת בשתו" וזריזין מ"וישכם אברהם בבקר". ואם כן מה החילוק ביניהם? ויש לומר דחביבין אינו מחייב אלא שיהא עושה מצוה בתקופת זמן הקודמת, כלומר, אם יש לעשות ביום או בלילה יעשה ביום. אבל זריזין אומר שצריך לעשות מיד כשיכול, כלומר לא די שעושה ביום ואינו ממתין עד הלילה, אלא צריך גם שיעשה בתחילת היום בכל מהירות שיכול.⁸ ואפשר שזה שיטת הרמב"ם שמבין שחמב"ש היא דין כללי בכל קרבנות, ועל ידי החילוק שאמרנו אפשר להבין אמאי בפ"ד הל' מעה"ק ה"ג הוא אומר, "אע"פ שמותר להקטיר אימורין ואיברים בלילה אין מאחרין אותן לדעת אלא משתדלין להקטיר הכל ביום. חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר אימורין ואיברים אע"פ

⁷ וע"ע בספר דבר שמואל פסחים (עמוד רלד) בענין חביבה מצוה בשעתו.

⁸ והגמ' אברהם שם סק"ב מסביר, "וכ"ה ביבמות דף ל"ט כל שהויי מצוה לא משהינן אע"פ שי"ל שיעשה אח"כ המצוה יותר מן המובחר וכ"ה בילקוט ויקרא סוף דף קכ"ט חביבה מצוה בשעתה ע"ש ובמנחות דף ע"ב", ונראה מסוף דבריו שהוא הבין דחמב"ש וזריזין הם אותו דבר ממש (ולית ליה החילוק שהצענו, וצ"ע בשני הפסוקים).

שכשרים בלילה דוחין את השבת בזמנן ואין מאחרין אותן למוצאי שבת". ושם הלכה ר' הוא אומר, "כל היום כשר לסמיכה ולשחיטה ולמליקה להקטר להגשה ולהזייה ולתנופה ולקמיצה ולקרבת המוספין וכל הלילה כשר להקטר אימורין ואיברים זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום ודבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה ואף על פי כן זריזין מקדימין למצות", ולפי דברינו א"ש.⁹

אך מה שקשה אם נימא דזהו גדר חמב"ש הוא הגמ' בפסחים קה: שאומרת דמשום חמב"ש אפי' אי אמרינן דאפשר לקדש קידוש של לילה ביום, היכא דאין לו יין אלא לכוס אחד לא ימתין עד היום כיון דחמב"ש, ואע"פ שאם ימתין עד היום יהיה קיום של שתי מצוות (קידוש לילה וגם כבוד שבת. ויש ראשונים שם שמבינים שהריוח אם ימתין ליום אינו כבוד אלא שיקיים גם קידוש היום, עיין שם שלכאור' נחלקו בזה הרשב"ם והמאירי, ועיין ר"ח שיקיים שלשתן), והגמ' ממשיכה ושואלת, האם אמרינן חמב"ש והלא הדין הוא דאם אין לו אלא כוס אחד ונכנס לביתו במוצ"ש לא יבדיל מיד אלא ימתין עד ברכת המזון? והגמ' מתרצת ד"שאני לן בין עיולי יומא לאפוקי יומא, עיולי יומא כל כמה דמקדימין ליה עדיף ומחבבינן ליה, אפוקי יומא מאחרין ליה כי היכי דלא ליהרי עלן כטונא".

אבל אם אמרינן כדברינו מה בכלל קושית הגמ', והלא לגבי הבדלה אפ' אם הוא ממתין עד הבדלה עדיין הוי באותו זמן, ולפי דברינו חמב"ש לא יחייבנו לעשות מיד כיון שהוא עדיין מקיימו באותו זמן, (כלומר, אם אמרינן דחמב"ש אינו מחייב אלא שיעשה באותו תקופת זמן אבל לא שמחוייב למהר בתוך תקופה זו, אז בכה"ג ההבדלה המוקדמת והמאוחרת הם באותו תקופה של זמן, ואם כן לא יהא חייב לעשותו מוקדמת), ומה קושית הגמ' בכלל, ואמאי הוצרך לתרץ דלא להוי עליו כטונא? אלא לכאור' לפי הבנה זו צריך לומר שהגמ' שם אינו באמת הדין של חמב"ש דאיתא בגמ' שלנו פסחים סח:, (ואף דזה דוחק נראה שכבר יש סמך לזה מהר"ח שאומר שם דחמב"ש היא ד"אין מעבירין מצות קידוש" ולכאור' פשוט שזה אינו הדין בגמ' סח:,¹⁰ דלכאור' אי אפשר לומר שאין מעבירין על המצוות יהא דוחה שבת וגם אינו נלמד מהפסוק דעולת שבת בשבתו, חוץ מלפי התורה תמימה לקמן שאפשר ששפיר הביין דהם אותו הדין). אך עיין ברשב"ם שם שבהדיא אומר דהוי אותו הדין של הגמ' שלנו (סח:),

⁹ כך הצייע ברוך דוב כראון להסביר הרמב"ם.

¹⁰ אם אמרינן דכונתו לדין דאין מעבירין על המצות ולא שהוא רק אשיגרא דלישנא.

וגם אומר "דחביבה מצוה בשעתה וזריזין מקדימין למצוה". ונראה שהוא מבין דהם אותו דין ממש, ואם כן שפיר קשור לסוגייתנו ואם כן אין קושיא דחמב"ש אינו רק שיהא בזמן הקודמת אלא גם שיעשה מיד כשיכול. אך אם כן צע"ג אמאי בעי שני מקורות. וגם יש להעיר דלשונו "דחביבה... וזריזין מקדימין וכו'" ויש לדון מה כונתו. ושו"מ בתורה תמימה שמות יב: יז שנראה דהוא מבין שכל הדינים של זריזין, שהויי מצוה לא משהינן, מצוה הבאה לידך על תחמיצנה, חביבין וכו' כולם הם אותם הדין, אלא דרק חמב"ש דאו' והשאר רק אסמכתות מדרבנן (ואף שדוחק לומר כן, אבל לפי זה מיושבת שיטה זו).

נמצא שלפי גישה זו בגדר חמב"ש יש להבין בשני דרכים, או דהוי זריזין ממש, ואם כן יש להבין הגמ' בפסחים קה: דהוא אותו דין, או שחמב"ש היא רק קדימות בתקופת זמן אבל לא בתוך הזמן ואם כן צ"ל שהסוגיא בפסחים קה: באמת מיירי בדין אחרת. אך נראה שיש דרך להבין הסוגיא בפסחים קה: אפי' לפי ההבנה שחמב"ש הוא רק דין בתקופת זמן ואפי' אם הם אותו הסוגיא. דעיין שם ברש"י שאומר דקושיית הגמ' מהבדלה היא דמאחרין הבדלה "ולא אמרינן חביבה מצוה בשעתה, דלא מבדיל מקמי סעודתא דהוי שעת הבדלה". ונראה שרש"י הבין שיש "שעת הבדלה" והחמב"ש היא לעשות המצוה בזמנו הקודמת, כלומר, לא רק דיש זמן אחת של הבדלה ועדיף לעשות מיד כדי להיות מהיר במצוה, אלא דיש שני זמנים של הבדלה, והזמן הראשון עדיף. ונראה שהסברא לומר שיש זמני הבדלה היא שהבדלה מבדיל בין שבת לחול, ולכן הזמן העדיף לעשותו היא מיד אחר שבת קודם שיעשה שום דבר חול, אך אם עשה דבר עדיין אפשר להבדיל אבל היא בודאי ברמה פחותה.¹¹ ונמצא לפי זה שחמב"ש שם לפי רש"י היא אותו החמב"ש שאנו אומרים אצלנו דשניהם הוי

¹¹ ועיין בסוגיא בערכי פסחים לגבי 'טעם מבדיל' שיש שאלה בגמ' אם אפי' יכול להבדיל בכלל אחר שאכל, ולכאו' כדי להבין הצד שאי אפשר להבדיל אחר שטעם צריך לומר משהו כעין זה, ואפי' להצד שטעם מבדיל שאנו פוסקים כמותו, עיין בשו"ע או"ח רצ"ט סק"ה שאומר ד"טעה ואכל קודם שהבדיל יכול להבדיל אח"כ", משמע דדוקא אם טעה אבל במזיד לא יהא יכול להבדיל, ואם כן נראה שהדין דטעם מבדיל אינו אלא בגדר תשלומין. על דיוק זה העירני יצחק צבי רוזנפלד וכן הסמך לדברינו בשיטת רש"י מהסוגיא דטעם מבדיל. והוא גם העיר שאם אמרינן הסברא דשעת הבדלה בדרך קצת שונה דזמן העדיף לעשותו קודם דבר אחר היא מדין כבוד שבת שיהא שבת נבדל משאר עבודה אז מרויחים שדברי הגמ' דלא אמרינן הכי דלא להוי עליו כטונא אינו רק דמיחזי כטונא יותר חמור משעת הבדלה, אלא דבגוף הדין דשעת הבדלה דהיא משום כבוד שבת יותר טוב לאחרו.

דיש שתי תקופות זמן של הדבלה ומשום חמב"ש מקדימין לעשותו בזמן הקודמת (ועיין לקמן שיש דרך אחרת להבין רש"י).

עד כה ראינו שני שיטות שחמב"ש אינו משום זמן מצות ההקטרה עצמה, אלא או שהוא דין בקרבן, שקרבן פסח זמנו ב"ד, והוא הדין בכל מצות שיש להם זמן קבוע, או שהיא דין כללי של זריזין. אך עיין במאירי (פסחים סח:): דהסביר, "ואף על פי שזו אפשר להמתינה עד הלילה, שהרי הקטר חלבים ואימורים כל הלילה, מ"מ חביבה מצוה בשעתה ועיקר מצותה ביום הוא", ובמגילה כ: "ומ"מ עיקר מצותן ביום". ועיין גם בלחם משנה פ"א דהל' ק"פ הי"ח, "וי"ל דהקטר חלבים מ"מ מצותו הוי ביום וזו היא מצוה מן המוכרח דהא ביום טוב... אף על פי שאפשר להיות בלילה מ"מ מצותן מן המוכרח הוי ביום מה שאין כן בהני", [דהיינו, צלייתו והדחת קרביו שאינם דוחין את השבת כיון דאפשר לעשותן לאחר השבת]. וצריך להבין כוונתם.

עד כה הנחנו שיש דין אחת של הקטרה שכשרה בין ביום ובין בלילה ולומדים הכי משום דיש פסוק אחת להקטרה ביום ופסוק אחרת לרבות שכשר גם בלילה. אבל באמת יש להבין בדרך אחרת לגמרי. ויש להתחיל בשאלה פשוטה בגדר הקטרה, האם הקטרה היא חיוב של הקרבן והמשכת עבודת הקרבן, או היא חיוב חדש של האימורין עצמם. ונראה להוכיח מהגמ' מנחות עב. -עב: שהיא המשכת הקרבן. שהגמ' אומרת דאמרינן דמשום חמב"ש דוחין את השבת גבי הקטרה אבל לא גבי קצירת העומר, והגמ' מסביר שהחילוק היא דגבי הקטרה שבת כבר נדחה על ידי שחיטה משא"כ בקצירה דבשעת קצירה עדיין לא הקריב העומר. ולכאור' מזה מוכח דההקטרה היא המשכת הקרבן דאי לאו הכי מה חשוב שהשחיטה דחה את השבת והלא האימורין הם חיוב חדש, אלא ע"כ היא המשכת הקרבן וקשור לעבודתו.¹² אך הדיון היא שגמ' זו מיירי בהקטרה ביום, ויש לדון אם הקטרת לילה היא אותו גדר או לאו.

ונראה לומר שיש חילוק בין הקטרת יום לבין הקטרת לילה, וזה יתכן בשני דרכים. הדרך הראשון היא ששני הפסוקים שראינו לעיל הם שני דינים שונים, שיש דין אחת של הקטרת יום שהיא מצות הקרבן, כלומר, חיוב הקרבן והמשכת עבודתו. ויש דין שני של הקטרת לילה שהיא חיוב חדש של האימורין, ומסתבר לומר הכי, שאין שום עבודה אחרת של הקרבן שעושים בלילה. וא"ש לפי זה הא דבעינן שני פסוקים שונים לגמרי, (משא"כ אם הדרשה היא רק ריבוי

¹² איני מבין בדיוק איך מועיל דיחוי השחיטה שיהא גם ההקטרה דוחה.

של אותו דין של הקטרה, דקצת מוזר שיהא שני פסוקים שונים ונפרדים לגמרי, תיסגי ליה בריבוי בעלמא).¹³ ויש להוסיף שאפשר להשיטות שצריך להתחיל ההקטרה ביום סוברים הכי משום דאינם רוצים לומר שיש דין שני של הקטרה שהיא חיוב של האימורין עצמם, ולכן אמרו דכל הדין היא שיתחיל ביום, ואם מתחילים ביום אז א"ש שעדיין יהא המשכת הקרבן.¹⁴

הדרך השני היא לפי הרמב"ן עה"ת ויקרא פרק ו' פרק ב', "והנה הכתוב הזה מלמד שלא נקריב העולה בלילה, אבל אם נשחטה וזרק דמה ביום נקטיר אבריה כל הלילה... וכפי המדרש, אין הכתוב מלמד שנעלה האברים מן הארץ למזבח בלילה, שכבר למדו זה מפסוק אחר (שמות כג יח) לא ילין חלב חגי עד בקר, כי משם ילמדו (מכילתא משפטים כ יח) שיהיו פסולין בלינה על גבי הרצפה, ומעלן כל הלילה, וכאן ידבר באברים שהן כבר על גבי המזבח ביום, שמהפכין בהן כל הלילה עד הבקר וכו'". ונראה שהוא הבין דיש ג' דינים, דין אחת של הקטרה ביום, וכמו שכתבנו שהיא דין בקרבן, ויש דין שני של הקטרה בלילה שהיא אינה עבודה חיובית, אלא היא מניעת פסול, כלומר, דרך שלא יעבור על לא ילין. ויש דין שלישי של הקטרה שהתחיל ביום וממשיך בלילה. ונראה לומר כמ"ש לעיל שהדין האמצעי שהתחיל ביום וממשיך בלילה הוא ג"כ הקטרה של חיוב והמשך הקרבן, דכיון שהתחיל ביום אפשר לראותו כהמשכת הקרבן. ועל פי זה יש להסביר כמה דברים:¹⁵ לעיל הבאנו דעת הרשב"א שהמשנה במגילה כ: "כל הלילה כשר... להקטר חלבים ואברים" כוונתה ללילה דוקא ולא ליום, והקשינו דאיך אפשר לומר הכי, ובאמת צע"ג. אולם על פי דברינו יש להציע, (אבל הוא דוחק, והקושיא עדיין עומדת במקומה, רק דאפשר להציע הכי), שהרשב"א לומד הרישא של המשנה דהקטרה ביום לא כרש"י דקאי על קמיצה, אלא דגם הרישא קאי על הקטרת אמורין, אבל אם כן מה הפשט בסיפא דהקטר אימורין בלילה? נראה לומר כמ"ש שיש

¹³ ובאמת נראה שזה כוונת האבני נזר (או"ח סי' כג) לעיל, ע"ש בלשונו.

¹⁴ יש הרבה מקורות בדינים שונים שאם התחיל משהו בזמנו אפשר להמשיכו לאחר זמנו ואפשר להכא מרבין דשייך לומר הכי.

¹⁵ הגמ' פסחים סד: אומרת, "והקטירו", שלא יערב חלביו של זה בזה [חלבי קרבן אחד עם חלבי קרבן אחר]... 'והקטירם' שיהא כולו כאחד, [כלו' שכל חלביאמורי קרבן זו יהיו נקטרים ביחד]. ויש לדון לפי הרמב"ן אם יהא דין זה דוקא ביום (כדאיירי שם בגמ') או אפי' בלילה. דלגבי לא ילין יש מקום לומר שלא יהא צורך לדינים אלו, אך יש לומר דדינים אלו הם דין בגדר שם הקטרה ולכן צריך אפי' בלילה.

שני דינים, דין אחת של הקטרה ביום שהיא חיוב הקרבן, ודין שני של הקטרה בלילה שהיא חיוב האמורין מניעת האיסור דלא ילין. והמשנה נקטה הקטרה כשני דברים שונים כיון שיש באמת שני דינים שונים.

ובזה יש להציע גם יישוב לשיטת רש"י לגבי השאלה שראינו לעיל אם הקטרת לילה הוי דוקא היכא דהתחיל ביום או אפי' אפשר להתחיל בלילה. וראינו שרש"י סותר את עצמו. ויש להציע שרש"י סובר כמו הרמב"ן דיש דין של הקטרה שאפשר להתחיל בלילה כדי למנוע איסור לא ילין, ויש עוד דין שאם התחיל ביום אפשר להמשיך בלילה ועדיין יהא כהמשיך הקרבן. ובזה יש לומר דרש"י ביומא נקט הדין הקטרה שאינו צריך להתחיל ביום כיון דבזה מרויחים שלא יהא פייס בכל הקטרה ולא רק ההקטרה שמתחיל ביום. ובמנחות רש"י נקט הדין הקטרה שהתחיל ביום כיון דדבריו קאי על המשנה במגילה (הגמ' שם מצטט המשנה במגילה ועל זה קאי רש"י), ורש"י לא רצה לומר הקטרת לילה שהתחיל בלילה כיון שזה אינו דבר חיובי אלא מניעת איסור לא ילין והמשנה שם איירי בדברים של מצוות (לכאן) כולם בגדר מצוה ואפי' מה שאינו עדיין הוי דבר חיובי ולא רק מניעת איסור.

ובזה יש לומר עוד הוספה: אמרנו לעיל שיש שני דרכים לקרוא רש"י בתענית אם איירי בהקטרה שהתחיל ביום או לא. ובודאי אפשר לומר שרש"י אינו אומר דצריך להתחיל ביום, אבל אם קוראין שכן צריך להתחיל ביום יש להסביר אמאי נקט הכי שם. דהגמ' שם אומרת סיבה למה תקנו שלא ישתה בית אב בלילה, ומסתבר לומר שאם הדין של הקטרת לילה אינו אלא למנוע האיסור דלא ילין, אין צורך שיהא בית אב מקטירו כיון דאינו עבודת קרבן זו אלא חיוב חדש ובית אב הזאת אינו חייב אלא בעבודות שמיוחדות לאותו היום. ואם כן א"ש שעל גמ' זו דוקא רש"י מפרש בהקטרה שהתחיל ביום דלזה צריך הבית אב.¹⁶ ועיין בהגהות וחדושי רא"מ הורוויץ ברכות ב. שמשביר שיטת רש"י

¹⁶ עיין בספר שארית יוסף סי' צ"ד (של הג"ר שלמה וואהרמאן) שאמר סברא כעין זה להסביר שיטת הרמב"ם שהבאנו לעיל, שטעם הגזירה שהבית אב לא ישתה ביום ובלילה אינו משום חשש שיקטירו, אף דזה פשטות הגמ' וכהראב"ד. ורש"י שם מביא ב' הקטרות דשייך בלילה: אימורין שנתותרו, ואימורין שפקעו (נפלו מן המזבח). וכתב הכסף משנה שהרמב"ם לא אמר דגזרו משום אימורין שניתותרו משום דיכול לתקן שיקטירו אותם קודם שישתו. אך עדיין קשה מאמורין שפקעו. והרב וואהרמאן מציע שהרמב"ם סובר, "דבפקועין כבר נגמרה כל ההקטרה מפאת הקרבן שנקרב ביום והמצוה לאהדורי פוקעין הוי דין דהקטרה חדשה שנתחדשה מדין לחמו של מזבח ואין לה שום שייכות לעבודה הקרבן שנקרב. ולפי"ז י"ל דרק עבודות המיוחדות והשייכות

שהגזירה דקר"ש ואכילת קדשים שאינם אלא עד חצות, אינו חלה על הקטרה משום "שהרי מצותן ביום דוקא ודוחין את השבת כמ"ש פ' אלו דברים, בוא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה וכו'. ולענין דיעבד מה יועילו חכ' אם יקצרו הזמן כיון שאח"כ לא יקטיר. ויותר יש לחוש שיעבור הזמן הקצר משיעבור הזמן הארוך. משא"כ באכילת קדשים שקצרו הזמן כדי שלא יבוא לאיסור כרת בעה"ש". ובאמת איני מבין סברתו לגבי שיטת רש"י שם אמאי לא תקנו בהקטרה, אבל עולה מדבריו שהבין כדברינו בגדר זומני ההקטרה.¹⁷

ויש להוסיף עוד הערה אחת דלפי הרמב"ן יש לקרוא הגמ' מנחות כו: בדרך חדש ונפלא, וגם לתרץ הקושיא שכולם מקשים על השיטה שסובר דהקטרה כשרה בלילה דוקא היכא דהתחיל ביום. הגמ' שם אומרת דהפסוק "על המזבח כל הלילה" מרבה עבודת לילה והגמ' דנה באיזו עבודה מרבנין: "תניא, אין לי אלא דברים שדרכן ליקרב בלילה, כגון אברים ופדרים, שמעלן ומקטירין מבוא השמש ומתעכלין והולכין כל הלילה כולה, דברים שדרכן ליקרב ביום, כגון הקומץ והלבונה והקטרת, ומנחת כהנים ומנחת כהן משוח ומנחת נסכים, שמעלן ומקטירין מבוא השמש; והא אמרת: דרכן ליקרב ביום! אלא עם בא השמש, שמתעכלין והולכין כל הלילה מנין? ת"ל: (ויקרא ו') זאת תורת העולה – ריבה". ולכא"ו הגמ' אינה מובנת בכלל, שהגמ' אומרת דהו"א שאין לרבות אלא הקטרה כיון דדרכן ליקרב בלילה, אבל צ"ע, הלא כל הדין דאפשר להקטיר בלילה נלמד גופא מפסוק זה! ועוד מקשים האחרונים שלכא"ו מגמ' זו מוכח דלא כשיטה שהקטרה כשרה בלילה דוקא היכא שהתחיל ביום, שהגמ' אומרת דדברים שדרכן ליקרב בלילה ודברים שדרכן ליקרב ביום הקרבתם היא מבוא השמש דהיינו אחר שקיעה, ואז הגמ' שואלת איך אמרינן דדברים שדרכן ביום מתחילין לאחר מבוא השמש והלא זה אינו יום? ומתרצת דצ"ל עם בא השמש דהיינו קודם שקיעה. ויוצא שהגמ' אומרת בהדיא שדברים שדרכן ליקרב בלילה הוי אחר שקיעת החמה ואפי' התחלתם הוי אחר שקיעה, משא"כ דרכן ביום דהתחלתם קודם שקיעה ורק ממשיכים לאחר שקיעה, ולכא"ו מוכח שבהקטרת אברים ופדרים אינו צריך להתחיל ביום!

לאותו היום נעשין ע"י כהנים מבית אב של אותו היום משא"כ עבודות שאינן מעבודות המיוחדות לאותו יום שיכולין להעשות גם ע"י כהנים שאינם מבית אב של היום".

¹⁷ ושו"מ בחידושי אנשי שם ברכות ב. שלכא"ו סובר כדברינו, דאהא דאיתא במשנה שם, "הקטר חלבים ואברים מצותן עד שיעלה עמוד השחר", כתב, "אל תטעה בזה הלשון לומר שמצוה מן המובחר להעלותן בלילה דאדרבה המצוה האמתית הוא בו ביום עצמו וכמ"ש ההתוי"ט משמא דגמ' ברפ"ו דפסחים", ולשונו "מצוה האמתית" לכא"ו מוכח כדברינו.

לגבי קושיא הראשונה, איך לקרוא הגמ', הדרך הפשוטה ליישב הגמ' היא שהמילים 'דרכן ליקרב בלילה' לאו דוקא וההו"א לרבות דוקא הקטרת איברים ופדרים ולא קומץ לבונה וכו' דהפסוק קאי על עולה ואין דברים אלו שייך לעולה, ואולי כך הביין רש"י שמפרש "אברים ופדרים דדרכן ליקרב בלילה מהאי קרא גופיה נפקא בתורת כהנים". אך לפי הרמב"ן יש לומר שהגמ' נקראת כפשוטה ובדרך נפלא ממש. לפי הרמב"ן קודם הריבוי ד"על המזבח וכו'" כבר ידעינן שאפשר להקטיר בלילה מהפסוק ד"לא ילין". ולכן הגמ' אומרת דהריבוי ד"על המזבח" מרבה דוקא דבר שכבר שייך ללילה. ובזה גם מיושב הקושיא לעיל, שלפי דברי הגמ' שהקטרה היא מבוא השמש דהיינו אחר שקיעה קאי על הפסוק דלא ילין, דלפי הרמב"ן הו"א אחר שקיעה, ומזה מרבינן דיש עוד דין של הקטרה דמתחילין ביום וממשיכים כל הלילה. (גמ' זו עדיין קושיא גדולה על השיטות שסוברים דאין של הקטרה שמתחילה בלילה בכלל, אך לפי הרמב"ן נמצא גמ' זו מדוייקת בתכלית הדיוק).

ולפי הבנה זו בזמני וגדרי הקטרה יש לומר הבנה שלישית בגמ' דחביבה מצוה בשעתה ודוחין שבת להקטיר ביום אע"פ שיכול לעשותו בלילה. אם אמרינן דהקטרת יום היא מצות הקרבן או לפחות דין חיובי של הקרבן,¹⁸ והקטרת לילה היא חיוב חדש של האמורין (או שיש דין שהאמורין צריכים הקטרה, או דאינו אלא מניעת האיסור דלא ילין), נמצא דהדין דחביבה מצוה בשעתה היא שדוחין שבת כדי לעשות בדרך מצוה ואפי"ו במקום שלא יהא פסול ויהא יכול לעשות כדינו לאחר זמן בלי דיחוי שבת. ונראה לומר שזה כונת המאירי דעיקר מצות הקטרה ביום ולא בלילה ולכן אמרינן דחביבה מצוה בשעתה. ואפשר שזה גם כונת הלחם משנה דמצוה בן המובחר ביום, (אף דלשון 'מצוה מן המובחר' קצת מוזר נראה שזה הפשט).^{19 20}

¹⁸ אינו ברור לי בדיוק מה ההגדרה.

¹⁹ לכאור' השיטות הסוברים דהקטרת לילה צריך התחלה ביום, (והסברנו דלפי שיטתם הגמ' אומרת דחמב"ש אומרת שיעשה הכל ביום ולא רק ההתחלה), אם אמרינן דהם סוברים כמו שהצענו שגם הקטרת לילה היא מצות הקרבן ולכן צריך להתחילו ביום כדי לקשרו להקרבן או אי אפשר לומר כההבנה השלישית כיון שאין להם חילוק בדין ההקטרה עצמה בין היום להלילה, אלא צ"ל כהבנה א' או ב'. או דאולי יש מקום שאע"פ שיכול לקשרו להקרבן על ידי התחלה ביום עדיין עדיף לעשות הכל ביום, ויש לדון.

²⁰ עיין לעיל הערה 3 והערה 5 ששאלנו אמאי לא אמרינן חמב"ש לגבי צלי נמי, ולפי הבנה זו פשוט דלא אמרינן כיון דשוה דינו ובלילה.

ולפי זה יש להבין שיטת רש"י פסחים קה: שראינו לעיל. והסברנו שם דרברי רש"י ניתח להבנה דחמב"ש היא כעין זריזין אבל רק מחייב קדימות בתקופת זמן אבל לא בתוך הזמן, ועיין לעיל שהסברנו הסברא דיהא שני זמני הבדלה והסמך לזה מהסוגיא ד'טעם מבדיל'. ויש להדגיש שלפי מה שאמרנו שם יוצא שהזמן הראשון (דהיינו קודם שאכל) אינו רק זמן ראשון, אלא היא הבדלה מעולה מהבדלה בזמן שני. ובזה יש לומר שרש"י הבין חמב"ש כמו שאנו אומרים עכשיו. דחמב"ש אומרת שצריך לעשות המצוה בזמן הקודמת לא משום דממהרין לעשות מצוות, אלא משום עדיפות במצוה. ונמצא לפי זה דחמב"ש שם לפי רש"י היא אותו החמב"ש שאנו אומרים בהקטרה, שהמצוה מתקיימת בשלמותה ע"י שנעשית בזמנה הראוי.

ראינו לעיל שהרמב"ם פוסק דחמב"ש בכל קרבנות (כדיוק הגרי"ז) וגם דייקנו שמדין חמב"ש אין צורך לזרו לעשותו מיד אלא דצריך לעשותו בזמן הקודמת, ורק בהל' ו' הוא מביא דמשום זריזין יש צורך לעשותו מיד. והסברנו בדרך אחת לעיל, ולפי דברינו עכשיו יש להסביר בדרך אחרת (ואין לי הוכחה איזהו הנכון), שאם חמב"ש הוא שאפי' ידחה שבת כדי לעשותו בזמן מצותו ואל ימתין עד שיהא רק נעשית כדינו, אז אין מזה חיוב שיעשה מיד בתוך אותו זמן, אלא רק שיעשה בתוך זמן מצותו. ולכן רק על ידי זריזין יש חיוב לעשותו מיד.²¹

²¹ הגמ' במנחות עב. עב: דנה אם לומדים דחמב"ש גבי קצירת העומר שיקצור העומר וידחה שבת או לא (פשוט שדוחה שבת, אלא השאלה היא אם הוי משום חמב"ש או לא) מהקטרה דאמרינן הכי. והגמ' למסקנא אומרת דאין חמב"ש בקצירת העומר דדוקא גבי הקטרה דשחיטה כבר דחתה שבת אמרינן דמשום חמב"ש דוחין שבת, וכמו שראינו לעיל אך יש לדון על ההו"א של הגמ' שנלמוד מהקטרה לקצירה דחמב"ש. דגבי קצירה פשוט בגמ' דהזמן שיעשה אם אינו עושה בדיחוי שבת יהא זמן שאינו מצוה אלא זמן שיכול לעשותו כדינו ויהא מועיל, ואם אמרינן כהבנה השלישית שאמרנו א"ש שגבי הקטרה היא בדיוק אותו דבר. אך לפי הבנת הגרי"ז ולפי ההבנה של זריזין איך לומדים מהקטרה לקצירה, ונראה לומר בפשיטות שיהא קו"ח, אם אמרינן גבי הקטרה שחמב"ש לדחות שבת אע"פ שבזמן המאוחר עדיין יש מצוה ממש, אז קו"ח לקצירה שבזמן המאוחר לא יהא מצוה דיהא חמב"ש לדחות שבת.